

Կրթություն

Շաբաթաթերթ «Krtutian» (education) weekly «Кртутіан» (образование) еженедельник 21.07.2021թ. չորեքշաբթի թիվ 29 (1002)

Դասագիրք

Վերելի լուսանկարում պատկերված են նմուշներ հայ մատենագիտության գանձերից: Ժամանակին դրանք եւ դասագիրք էին, եւ գրականություն, բովանդակուն էին փիլիսոփայություն, կրոն, քերականություն, պատմություն... Այսօր դրանց հոգեւոր պարունակությունը հանրության համար ունի լոկ խորհրդանշական իմաստ եւ լավագույն դեպքում կիրառական է միայն մասնագետների շրջանում: Բնակա՞ն է դա, արդյոք: Եւ այո, եւ ոչ: Անշուշտ, ժամանակների հոլովությունը գրչությանը փոխարինեց տպագրությունը, ի հայտ եկան գրամեքենան, հիմա արդեն համակարգիչը, փոխվեց մարդու միջավայրը, ընդլայնվեց հարաբերությունների եւ շփումների աշխարհագրությունը... Մարդն այսօր հաղորդակցվում է հարյուրավոր լեզուներով, որը մոլորակը, տիեզերքի մի զգալի հատված նրա մտավոր գործունեության դաշտն է ու առարկան... Բայց որքանո՞վ է փոխվել մարդն ինքնին. իր խոհերով, զգացումներով, հոգեւոր ու մարմնական պահանջումներով: Թերեւս՝ ոչ զգալիորեն: Դարձյալ իր կյանքի արշալույսին, որոշակի մի տարիքում դառնում է աշակերտ ու սկսում իր ուսումն «այք» ու «բեն»-ից, այնպես, ինչպես դարեր առաջ... Ու կրկին ձեռքն է վերցնում տվյալ առարկայի դասագիրքը... Եւ եթե հարյուրամյակներ առաջ այդ դասագիրքը հայ երեխայի համար «Աստվածաշունչ» մատյանն էր, հորեւնացու «Չայոց պատմություն»-ը, Անհաղթի «Սահմանք իմաստասիրության»-ը, Շիրակացու «Թվաբանություն»-ը, ապա այսօր թվարկված գլոբալիզացիաները տառաճանաչ հայ մարդուն հրամցվում են հասուն պատանեկան կամ արդեն երիտասարդական տարիքում... Հայ երեխա՞ն է դարձել նվազ ընդունակ, թե՞ դասական դասագրքերն են հնացել... Ոչ մեկը, ոչ էլ մյուսը. որովհետեւ, պարզից էլ պարզ է, դասական արժեքներն ընդհանրապես չեն հնանում, իսկ հայ երեխաների մեջ շնորհալիները երբեք չեն պակասել... Ուրեմն՝ դարձյալ ճակատագրի՞ն պիտի մեղադրենք, քաղաքական անցուդարձերով պայմանավորված մեր նահանջը, հեռանալը հայ դասական դպրության, հայ ազգային մանկավարժության արժեքներից ու սկզբունքներից... Նոր ժամանակներում լուսավորյալ եվրոպան շարունակեց դավանել վերածննդի գաղափարական սկզբունքները. յուրաքանչյուր ժողովուրդը նորովի զարգացրեց իր ավանդույթները՝ երբեք չէկտրվելով իր արմատներից: Մենք էլ: Բայց՝ որոշակի զիջումներով: Մասնավորապես՝ ռուսական, առավել եւս՝ խորհրդային ժամանակներում, երբ ստիպված էինք Մակարենկո եւ Սուխոմլինսկի կարգալ, թարգմանել, երբեմն էլ՝ արտագրել... Դա դեռ ոչինչ. բա որ դասագրքերն էին նույնական... Է՛, կասի ընթերցողը, փառք Աստծո, արդեն 30 երկար ու ծիգ տարիներ թոթափել ենք խորհրդային լուծը: Իսկ մենք կշարունակենք փոքր-ինչ հոռետես մնալ եւ ասել, որ հայ նորագույն մանկավարժությունը, աննշան բացառություններով, շարունակել է մնալ խորհրդային, իսկ վերջին տարիներին էլ՝ արդեն արեւմտյան մանկավարժության մի ճյուղը՝ մոռանալով եւ Ոսկեդար, եւ Հայկական ռեճեսանս, եւ Գլաձոր, եւ Տաթև... Չթվարկենք, միայն մեր պարտքը համարենք հիշեցնել, որ լավ դասագիրքը մի ամբողջ մանկավարժություն արժե, ինչպես որ լավ ուսուցիչը՝ մի ամբողջ դպրոց... Չշտապենք, իբրեւ թե

բարելավելու նպատակով, գործածությունից հանել մեր լավագույն դասագրքերը, որ տասնամյակների, հարյուրամյակների քննությունն են բռնել: Նաեւ չվախենանք տեղ տալ եկող նորին, եթե ծառից հեռու չընկնող պտուղի պես մերն է, մեր դպրության հիմնարար, անկյունաքարային սկզբունքներով ստեղծված: Հսկայական ժառանգություն ունեցող ժողովուրդը, այն էլ համաշխարհային քաղաքակրթության մեջ նման ներդրում ունեցած, իրավունք չունի իր պետականությունը վերակազմելուց 30 տարի անց իր դասագրքերը թարգմանելու, փոխադրելու, պատճենելու, լավագույն դեպքում՝ կառուցելու օտար մանկավարժության մեթոդալոգիայով ու սկզբունքներով: Դասագրքաստեղծ չափազանց կարեւոր գործում մեզ կարող են լավագույնս օգնել մեր ավանդույթները, մանավանդ, որ օտարի բազմաթիվ լավագույն դրսեւորումները հենց մեր իսկ անցյալում ունեցածի պատճենումներն են:

Գ.Ս.

Նոր տարեշրջան-1000

Խրախուսվել եւ շնորհակալագրով

Երկարամյա բարեխիղճ աշխատանքի համար եւ «Կրթություն» շաբաթաթերթի նոր տարեշրջանի 1000-րդ հոբելյանական համարի թողարկման կապակցությամբ «Կրթություն» շաբաթաթերթի ներքո-հիշյալ աշխատակիցները ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարի պաշտոնակատար Վահրամ Դումանյանի հրամանով խրախուսվել են Հայաստանի Հանրապետության կրթության, գիտության, մշակույթի եւ սպորտի նախարարության շնորհակալագրով.

1. Հրաչյա Սերյոժայի Բալոյան - գլխավոր խմբագրի տեղակալ
2. Լուսաբեր Գառնիկի Գալստյան - լրագրող
3. Նաիրա Վիկտորի Թադևոսյան - լրագրող
4. Անի Նորիկի Սադոյան - գործավար:

Լուսավորելով գալիք սերունդների ճանապարհը

«Կրթություն» շաբաթաթերթի հարգարժան խմբագիր եւ խմբագրակազմ, «Ուրարտու» համալսարանի ողջ պրոֆեսորադասախոսական կազմի եւ իմ անունից սրտանց շնորհավորում ենք թերթի հոբելյանական նոր տարեշրջանի 1000-րդ համարի լույս ընծայման առթիվ: «Կրթություն» շաբաթաթերթը տասնամյակներ շարունակ կատարում է անփոխարինելի եւ նվիրական գործ կրթական ոլորտում: Մենք մեր շնորհակալական խոսքն ենք հղում Ձեզ՝ տարիներ շարունակ կրթությանը համընթաց քայլելու, բնագավառի խնդիրները բարձրաձայնելու եւ լուրջ վերլուծությունների համար: Այս ամենի հետ մեկտեղ՝ դուք հնարավորություն եք տալիս բանիմաց գիտնականներին իրենց փորձը հաղորդելու մեր համրությանը: Մենք՝ գիտենք, որ յուրաքանչյուր երկրի ապագան պայմանավորված է կրթական մակարդակով: Ձեր տասնամյակների ակտիվ եւ արգասաբեր գործունեությունը թող բազմապատկվի՝ լուսավորելով գալիք սերունդների ճանապարհը:

Ս. Ա. ՍԵՂՈՎԱԿՅԱՆ
«Ուրարտու» համալսարանի ռեկտոր,
հոգեբանական գիտությունների դոկտոր,
պրոֆեսոր

Համակարգ

Ուշադրություն

ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարի պաշտոնակատար Վահրամ Դումանյանի հրամանով հանրակրթական ուսումնական հաստատության ղեկավարման իրավունքի (հավաստագրի) համար քննությունների կազմակերպման և անցկացման նախապատրաստական աշխատանքները կազմակերպելու նպատակով նախարարության Անձնակազմի կառավարման վարչությունը 2021 թ. հուլիսի 20-ից կընդունի հավակնորդների փաստաթղթերը:

Հանրակրթական ուսումնական հաստատության ղեկավարման իրավունք (հավաստագիր) ձեռք բերելու համար հավակնորդներն անհրաժեշտ փաստաթղթերը կարող են Անձնակազմի կառավարման վարչություն ներկայացնել 2021 թ. հուլիսի 20-ից օգոստոսի 9-ը ներառյալ ժամը 09.00-ից 16.00-ը (բացի շաբաթ և կիրակի օրերից):

**ՀՀ ԿԳՄՍ
Հասարակայնության
հետ կապերի
և տեղեկատվության
վարչություն**

95 շրջանավարտ (192 հավակնորդից) արժանացել է գերազանցության մեդալի

ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարի պաշտոնակատար Վահրամ Դումանյանը և նախարարի տեղակալ Ժաննա Անդրեասյանը «Մոսկվայի տուն» մոսկովյան մշակութաօգործարարական կենտրոնում պարգևատրել են մեդալակիր շրջանավարտներին: Միջոցառմանը մասնակցել են նաև 2019-2020 թթ. ուստարվա գերազանցության մեդալի արժանացած շրջանավարտները, որոնց համար կորոնավիրուսի համավարակով պայմանավորված նախորդ տարի չէր կազմակերպվել մեդալների հանձնման հանդիսավոր արարողություն:

ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարի պաշտոնակատարը, ողջունելով և շնորհավորելով մեդալակիրներին, համոզմունք է հայտնել, որ նրանց ուսանողական տարիները ևս ձեռքբերումներով կանցնեն: «Պատիվ ունենք ձեզ հանձնելու այս մեդալները, որոնց արժանացել եք փայլուն ուսումնառության շնորհիվ: Դուք ավարտել եք կյանքի կարելու շրջափուլ՝ սկսելով մեկ այլ կարելու շրջան, որը ևս, համոզված եմ, պատվով եք անցնելու: Դուք մեր երկրի հարստությունն ու իրական տերն եք: Ցանկանում եմ, որ մեր երկրի ապագայի վերաբերյալ ձեր լավագույն պատկերացումները իրականություն դառնան: Առանձնահատուկ շնորհավորում եւ շնորհակալություն եմ հայտնում

ձեր ուսուցիչներին: Առանց նրանց անձնօրյա աշխատանքի և միջոցառումների հնարավոր չէր լինի հասնել նման արդյունքի: Խոնարհվում եմ մեր բոլոր ուսուցիչների առջև: Ցանկանում եմ, որ նրանք մշտապես տեսնեն իրենց աշակերտների նմանօրինակ ձեռքբերումները, իսկ մենք պետք է գործադրենք անհրաժեշտ ջանքեր, որպեսզի ուսուցիչը մշտապես լինի բարձունքում, իսկ ուսուցչի աշխատանքը դառնա գերագույն և ինչ-որ տեղ դժվարահաս կարգավիճակ»:

ԿԳՄՍ նախարարի տեղակալ Ժաննա Անդրեասյանը ևս համոզմունք է հայտնել, որ մեդալակիր շրջանավարտների ձեռքբերումները շարունակական են լինելու: «Սիրելի շրջանավարտներ, շնորհավորում եմ այս կարելու արդյունքի համար: Վերջին ուսումնական տարիները բավականին բարդ պայմաններում անցան: Շատ ուրախ եմ, որ չնայած բոլոր մարտահրավերներին՝ կարողացել եք ավարտին հասցնել ձեր սկսած կարելու գործը: Վստահ եմ բոլորդ մեծամեծ ձեռքբերումներ եք ունենալու և նույն հաջողությանը սովորելու եք նաև մասնագիտական կրթության շրջափուլում: Կանենք առավելագույնը, որպեսզի նպաստենք ձեր կյանքի հաջող փուլերում ավելի մեծ հաջողությունների գրանցմանը»:

Նախորդ տարի գերազանցության մեդալ ստացած շրջանավարտներից 4-ը պարգևատրման արարողությանը մասնակցում էին արդեն զինվորի կարգավիճակով: Վահրամ Դումանյանը նրանց բեմ է հրավիրել և առանձնահատուկ շնորհակալություն հայտնել: «Հպարտանում եմ բոլորով, սակայն այս տղաներն առանձնակի շնորհակալության են արժանի: Դուք մեր պարծանքն եք: Ձեզ խաղաղ ծառայություն և քաջառողջություն եմ մաղթում: Մենք մշտապես ձեր կողքին ենք»:

Պարգևատրման արարողության ավարտին ԿԳՄՍ նախարարի պաշտոնակատար Վահրամ Դումանյանը պատասխանել է ներկաներին հետաքրքրող հարցերին, որոնք մեծապես վերաբերել են կրթության ոլորտի բարեփոխմանը:

«Կրթական բարեփոխումները մեզ համար ունեն ռազմավարական նշանակություն, սակայն պետք է հասկանալ, որ այսօրվա փոփոխությունների արդյունքները տեսանելի կլինեն որոշ ժամանակ անց: Սա տեսական գործընթաց է: Կրթության ոլորտը շատ զգայուն համակարգ է, որտեղ չի կարելի ցուցաբերել շտապողականություն և կատարել տարատեսակ փորձարկումներ», - ասել է Վահրամ Դումանյանը և վստահեցրել, որ նախարարությունն անում է առավելագույնը՝ խնդիրներին արդյունավետ և նպատակային լուծում տալու համար:

Մայր Աթոռ

Ուսանողները՝ Վեհարանում

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Երկրորդ Ծայրագույն Պատրիարք և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում հյուրընկալեց Հայաստանի Ազգային պոլիտեխնիկական համալսարանի ուսանողական խորհրդի անդամներին:

Հանդիպմանը խորհրդի նախագահ Գեորգ Զարթովյանը, իր որդիական խոնարհումը բերելով Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, շնորհակալություն հայտնեց Մայր Աթոռի հարկի ներքո ՀԱՊՀ սամեթին ընդունելու համար, ապա անդրադարձավ ուսանողական խորհրդի գործունեությանը՝ մասնավորապես տեղեկացնելով, որ արցախյան պատերազմից հետո խորհուրդը փոխել է իր ռազմավարությունը և իրականացնում է նահատակների և վիրավոր զինծառայողների ընտանիքների աջակցությանը և ուսանողների ռազմահայրենասիրական կրթությանն ուղղված ծրագրեր: Ուսանողական խորհրդի նախագահը այս առումով մեծապես կարելուց խորհրդի առաքելության մեջ գործակցությունը Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու հետ:

Այնուհետև Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ջերմորեն ողջունեց ուսանողներին՝ հայտնելով, որ նրանց այցը Մայր Աթոռ Հայոց Հոգևորականության համար քաջալերանք է և բերկրանքի առիթ: ՀԱՊՀ ուսանողական խորհրդի հետ Վեհափառ Հայրապետը հան-

դիպել էր նաև 2019 թվականի ղեկտեմբերին:

Անդրադառնալով մասնավորապես արձակուրդային շրջանում իրականացվելիք ծրագրերին՝ Հայոց Հոգևորականությանը գովեց երիտասարդների հայրենասիրական ոգին, պատերազմում զոհված հայորդիների հիշատակը վառ պահելու իրենց նախանձախնդիր կեցվածքը՝ ընդգծելով, որ այդպիսի գիտակցությամբ առաջնորդվող սերունդը պիտի կարողանա իրականություն դարձնել մեր ժողովրդի իղծերը, կերտել հայրենիքի անվտանգ ու խաղաղ կյանքը:

Խոսելով արցախյան պատերազմի հետևանքով հայ ժողովրդի կրած կորուստների մասին՝ Նորին Սրբությունը հորդորեց երիտասարդներին չվհատվել, մարտահրավերների առջև չհանաճել, այլ հետամուտ լինելով իրենց ուսումնառությանը, իրենց գիտելիքներով և հմտություններով լծվել հայրենաշինության գործին՝ այդպիսով հավերժացնելով նաև իրենց զոհված դասընկերների հիշատակը և դառնալով քաջալերանքի ու հույսի աղբյուր կորստյան դառնությունը ճաշակած բազում ընտանիքների համար:

Հայոց Հայրապետը երիտասարդներին պատգամեց փարված մնալ հայրենիքին, հայրենի հողին ու Սուրբ Եկեղեցուն, փարված մնալ ազգային ու հոգեւոր արժեքներին, որոնցով ազգը հայոց

միշտ եղել է զորեղ ու միասնական և այդպիսին կլինի նաև ապագայում:

Այնուհետև Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը պատասխանեց ուսանողներին հուզող հարցերին, որոնք հիմնականում վերաբերում էին արդի աշխարհի փոթորկալի իրողություններում և քաղաքա-

կան զարգացումներում քրիստոնյայի կերպարի պահպանությանը, հոգեւոր կյանքի փորձություններին, նաև տարբեր կրոնական կազմակերպությունների և հարանվանությունների վերաբերյալ Հայոց Եկեղեցու դիրքորոշմանը: Վերջում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն իր օրհնությունն ու բարե-

մաղթանքները փոխանցեց Հայաստանի Ազգային պոլիտեխնիկական համալսարանին՝ վերստին կարելուց նման հանդիպումները:

Հանդիպումից հետո ՀԱՊՀ ուսանողական խորհրդի անդամներն այցելեցին Վեհարանի թանգարան:

Դիմորդ-2021

Ընդունելությունը քոլեջներում և ուսումնարաններում

ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարի պաշտոնակատար Վահրամ Դումանյանի հրամանով...

Նախնական արհեստագործական և միջին մասնագիտական կրթական հաստատությունների ընդունելությունը կկատարվի...

Առկա (ստացիոնար) ուսուցման մրցույթին մասնակցելու համար դիմորդի փաստաթղթերը ընդունվում են...

Ուղրտային արվեստի, առողջապահության և սպորտի մասնագիտություններով փաստաթղթերը ընդունվում են...

Բացի ուղրտային մասնագիտություններից, որոնց համար նախատեսված է քննություն, մնացած բոլոր մասնագիտությունների համար ընդունելության մրցույթն անցկացվում է...

Միաժամանակ նախարարի պաշտոնակատարի համապատասխան հրամաններով մի շարք ուսումնական հաստատություններում առաջիկա սեպտեմբերի 1-ից...

Հարունակությունը՝ էջ 12

Հաստատվել է ֆինանսավորման նոր բանաձև

ՀՀ կառավարության որոշմամբ՝ հաստատվել է նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունների՝ պետական բյուջեից մեկ սանի հաշվարկով ֆինանսավորման կարգը:

Սահմանվել է նաև կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների ապահովման համար անհրաժեշտ ֆինանսավորման բարձրացված չափաքանակը:

Նախագիծը ներկայացնելիս ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարի պաշտոնակատար Վահրամ Դումանյանը նշել է, որ առ այսօր ֆինանսավորման չափերը կարգավորող միասնական նորմատիվային իրավական ակտ նախադպրոցական հաստատությունների համար սահմանված չէ:

Կան դեպքեր, երբ նախադպրոցական հաստատությունների ֆինանսավորման համար ելակետային է համարվում երեխաների միջին հաճախումների թիվը, մեկ այլ դեպքում՝ հաստատության տարիֆիկացիայով հաստատված պլանային թիվը:

Նոր որոշմամբ՝ նախատեսվում է նոր բանաձևով հաշվարկել հաստատության ֆինանսավորման չափը՝ հիմք ընդունելով պետական բյուջեից մեկ սանի հաշվարկով ֆինանսավորման գումարը:

Նոր որոշմամբ՝ նախատեսվում է նոր բանաձևով հաշվարկել հաստատության ֆինանսավորման չափը՝ հիմք ընդունելով պետական բյուջեից մեկ սանի հաշվարկով ֆինանսավորման գումարը:

Վահրամ Դումանյանը նշեց, որ նոր կարգով դաշտը կկանոնակարգվի միասնական մեթոդաբանության կիրառման շնորհիվ:

2022 թվականի սեպտեմբերի 1-ից կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների համար, 2023 թվականի սեպտեմբերի 1-ից ընտանեկան նպաստի համակարգում հաշվառված ընտանիքների երեխաների համար, 2024 թվականի սեպտեմբերի 1-ից գին-ծառայողների երեխաների համար:

Հաշվի առնելով, որ նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունները հիմնականում գործում են համայնքների ենթակայությամբ, ֆինանսավորման նոր բանաձևն առա-

ջին փոխում կգործի իբրև պետական բյուջեից ֆինանսավորվող խմբերի նորմատիվ չափաքանակ, որը հետագայում կարող է ուղեմիշային հանդիսանալ ուղրտի ամբողջական ֆինանսավորման համար:

Վարչապետի պաշտոնակատար Նիկոլ Փաշինյանը, կարելու է ֆինանսավորման նոր մոդելի կիրառման արդյունքում նախադպրոցական համակարգի աշխատողների վարձատրության ավելացումը, ընդգծել է, որ աշխատավարձերի բարձրացումը պետք է տեղի ունենա մասնագիտական որակավորման աճին զուգահեռ:

Մենք կրթական համակարգում պարտադիր պետք է իրականացնենք աշխատավարձերի բարձրացման քաղաքականություն, բայց այդ քաղաքականությունը չի կարող տեղի ունենալ առանց մասնագիտական որակավորման բարձրացման,- սասել է Նիկոլ Փաշինյանը:

Նշենք, որ ֆինանսավորման միասնական նորմատիվ ակտի ընդունումը նախատեսված է 2020 թվականի մայիսի 6-ին ընդունված «Նախադպրոցական կրթության մասին» ՀՀ օրենքով:

Հանրակրթության ուղրտում Կառավարության ծրագրային նպատակներից են բարձրացնել նախադպրոցական կրթության մատչելիության և հասանելիության աստիճանը բոլոր համայնքներում՝ մինչև 2023 թվականը 3 տարեկանից բարձր երեխաների ընդգրկվածությունը հասցնելով 70 տոկոսի:

2019թ. դրությամբ ՀՀ-ում գործում է 906 համայնքային, գերատեսչական և ոչ պետական նախադպրոցական հաստատություն (ԵԴՀ), որոնցից 701-ը՝ մանկապարտեզ, 70-ը՝ մուր-մանկապարտեզ, 135-ը՝ դպրոց-մանկապարտեզ: Այդ հաստատություններից 842-ը համայնքային ենթակայության է, 10-ը՝ գերատեսչական է 54-ը՝ ոչ պետական: Երեխաների ընդգրկվածությունը ԵԴՀ-ներում (0-5 տարեկան բնակչության թվաքանակի հաշվարկով) կազմել է 34.7%, այդ թվում՝ քաղաքներում՝ 39.6%, գյուղերում՝ 25.4%: Մեկ խմբում երեխաների միջին թվաքանակը կազմել է 26 երեխա՝ ապահովելով տեղերի 89.7% փաստացի զբաղվածությունը:

Միջին հաշվով մեկ նախադպրոցական հաստատությանը բաժին է հասնում 91 երեխա, մեկ մանկավարժին՝ 13 երեխա: ԵԴՀ-ների շենքերի ընդհանուր մակերեսը կազմել է 778.7 հազ. քառ. մ: ԵԴՀ-ներին կից օժանդակ տարածքի մակերեսը կազմել է 747.2 հազ. քառ. մ: 3-5 տարեկան բնակչության շրջանում երեխաների ընդգրկվածությունը ԵԴՀ-ներում կազմել է 64.4%:

Ընդ որում, 2019-ին նախորդ 2018-ի համեմատ նախադպրոցական հաստատությունների թիվն աճել է 22-ով, 3-5 տարեկան բնակչության շրջանում երեխաների ընդգրկվածությունը՝ 6 %-ով:

Ըստ տնային տնտեսությունների կենսապայմանների ամբողջացված հետազոտության արդյունքների՝ 2018թ.-ին, ընդհանուր առմամբ, մինչև 6 տարեկան 10 երեխայից գրեթե 7-ը (68.5%) չի հաճախել նախադպրոցական հաստատություն: Հարցման մասնակիցները որպես հիմնական պատճառներ նշել են, որ երեխայի մայրը չի աշխատում՝ 39.5%, մանկապարտեզ չկա՝ 11.3%, իսկ դրանից օգտվելը թանկ է և նախադպրոցական հաստատությունը փակ է՝ 2.1%:

Մատչելիության կարևոր ցուցանիշներից է ամենամոտ նախադպրոցական հաստատության առկայությունը: Ըստ 2018թ.-ի հետազոտության տվյալների՝ գյուղաբնակ տնային տնտեսությունների 59.9%-ը պատասխանել է, որ նախադպրոցական հաստատությունը գտնվում է մինչև 1 կմ հեռավորության վրա, իսկ 5.4%-ը պատասխանել է, որ այն գտնվում է 10 կմ-ից հեռու:

Վերջին տարիներին պետությունը վարում է նախադպրոցական ծառայությունների ծածկույթի ընդլայնման հետեւողական քաղաքականություն: Համաշխարհային բանկի հետ համատեղ, Կրթության որակ և համապատասխանություն վարկային առաջին և երկրորդ ծրագրերի շրջանակներում 2008-2014 թվականների ընթացքում իրականացվել են նախադպրոցականների հիմնման միկրոծրագրեր, որոնց արդյունքում ՀՀ բոլոր մարզերում և Երևան քաղաքում ստեղծվել է 302 նախակրթարան: 2015 թվականից սկսած ՀՀ աշակերտության իրականացվում է «Կրթության բարելավում» վարկային ծրագիրը, որը նպատակաուղղված է նախադպրոցական կրթության ուղրտում երեխաների ընդգրկվածության աճի խթանմանը:

2015-2019թթ. ստեղծվել են շուրջ 120 նախակրթարաններ, որոնցում ընդգրկվել է շուրջ 3500 երեխա: Միաժամանակ, նախակրթարանների զգալի մասը ստեղծվում են դպրոցական հիմքի վրա, դպրոցում այս նպատակով առանձնացվող սենյակներում: Միայն 5-6 տարեկանների համար, օրական 3-4 ժամով կազմակերպվող պարապմունքները սակայն չեն կարող փոխարինել լիարժեք նախադպրոցական կրթական ծրագրին:

Նախադպրոցական ծառայությունների ընդլայնման մյուս գործիքը սուբվենցիոն ծրագրերն են, որոնց շրջանակներում 2020 թվականին հաստատվել են մանկապարտեզների կառուցման և նորոգման 30 նախագծեր: Եվս 21 նախադպրոցական հաստատություններում իրականացվում են վերանորոգման տարաբնույթ աշխատանքներ ինչպես պետական բյուջեի, այնպես էլ տարբեր այլ ծրագրերի շրջանակներում:

Ներկայումս հանրապետության 271 բնակավայրերում նախադպրոցական որևէ կրթական ծառայություն դեռևս չի մատուցվում: ՀՀ համայնքների ֆինանսական հնարավորությունները սահմանափակ են համապատասխան նախադպրոցական կրթական հաստատություն կառուցելու կամ գոյություն ունեցող հաստատություն ամբողջապես վերանորոգելու համար, հետևապես անհրաժեշտություն է առաջանում ուղրտում այլընտրանքային լուծումներ գտնել և դրանք համայնքներում կիրառելի դարձնել՝ պահպանելով գործող նախադպրոցական կրթական չափորոշիչները:

2020 թվականի մայիսի 6-ին Ազգային ժողովի ընդունած նախադպրոցական կրթության մասին օրենքով ամրագրված է նախադպրոցական կրթության այլընտրանքային մոդելների ներդրման հնարավորությունը: Ըստ այդմ, նախատեսվում է, որ հատկապես փոքրաքանակ կազմով համայնքներում և բնակավայրերում, որտեղ շահառուների թիվը փոքր է և նախադպրոցական ծառայությունների ներդրման համար անհրաժեշտ է դիտարկել նաև դրանց ծախսարդյունավետությունը, կարող են գործել այլընտրանքային նախադպրոցական ծառայություններ: Դրանք կարող են կազմակերպվել տարբեր ձևաչափերով: Այլընտրանքային ծառայությունների ներդրումը նախատեսված է նաև ՀՀ պետական բյուջեի և 2021-2023 թվականների միջնաժամկետ ծախսային ծրագրով, որի շրջանակներում նախատեսվում է, որ դրամաշնորհային ծրագրի միջոցով աջակցել համայնքներին՝ Դրանք նախադպրոցական ծառայություններ իրենց համայնքներում:

Այս նպատակով, 2021 թվականից սկսած, տարեկան հատկացված է շուրջ 154 մլն ՀՀ դրամ:

Կարինե ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

Ստարտափ նախագծեր

Հնարավոր է՝ նավթին եւ գազին փոխարինելու գա ջրածինը

Երեւանի պետական համալսարանի կենսաբանության ֆակուլտետի թիմի ներկայացրած «Թափոններից՝ կենսաջրածին» ստարտափ նախագիծն արժանացել է «Climate Change Tech Accelerator» արժեքընտրացիոն ծրագրի մրցանակին: Ծրագրի նպատակն է աջակցել այն ստարտափներին, որոնք առաջարկում են կլիմայական ռեսուրսների արդյունավետ կիրառման նախագծեր: Մրցույթի առաջին փուլին մասնակցել է աշխարհի ավելի քան 30 թիմ: Կենսաբանության ֆակուլտետի թիմի առաջարկած նախագիծը դարձել է երկու մրցանակային տեղերից մեկի հաղթողը՝ ստանալով հինգ հազար ամերիկյան դոլարի չափով դրամաշնորհ:

Ներկայումս հետազոտողները փորձում են գենային ինժեներիայի միջոցով այնպես փոխել բակտերիաների գենոմը, որ նրանք ավելի շատ ջրածին արտադրեն: Արդյունքում ստացվում է, որ եթե որպես հումք օգտագործենք թափոնները եւ այնպիսի բակտերիաներ կիրառենք, որոնք հեշտ են աճում եւ խիստ պայմաններ չեն պահանջում (օրինակ՝ աղիքային ցուպիկը), ապա մեր արտադրությունը նաեւ շատ մատչելի կլինի: Չմոռանանք նաեւ, որ ջրածինն այրվելիս առաջացնում է միայն ջուր, ուստի լրիվ էկոլոգիապես մաքուր վառելիք է, եւ նրա այրումից առաջացած էներգիան մոտ 3.5 անգամ շատ է նավթի էներգիայից: Ներկայումս ջրածին համաշխարհային տարեկան արտադրությունը 50 մլն տոննայից ավելի է: Այսպիսով, շատ շուտով հնարավոր է նավթին եւ գազին փոխարինելու գա մեր շատ սիրելի բակտերիաների կողմից արտադրվող ջրածինը»,-մեզ հետ զրույցում ասում է Սաթենիկը:

Նրա խոսքով՝ իր թիմը գիտական տարբեր ուսումնասիրություններ է իրականացնում այս թեմայով, եւ իրենց առաջարկած տեխնոլոգիան հիմնված է գիտահետազոտական տարբեր փորձերի վրա: Սաթենիկը վստահեցնում է՝ ազդեցության բարձր գործակից ունեցող միջազգային ամսագրերում այդ թեմայով ունեն բազմաթիվ տպագրված գիտական հոդվածներ:

«Անհերքելի է, որ չկա արտադրություն՝ առանց թափոնների: Տարեկան թափոնների ծավալները հասնում են միլիարդավոր կիլոգրամների, ինչը լուրջ էկոլոգիական խնդիր է առաջացնում: Կան որոշ ընկերություններ, որոնք կիրառելով թափոններից էներգիայի ստանալու տեխնոլոգիաները, օգտագործում են օրգանական թափոններ կենսազգի, կենսաէթանոլի կամ կենսաբուսական արտադրության համար, բայց H2-ը, համեմատած այլ վառելիքների, ամենամեծ ներուժն է առաջարկում. այն ամբողջությամբ էկոլոգիապես մաքուր է եւ վերականգնվող: Սենք առաջարկում ենք կենսաջրածին ստանալ արտադրական, գյուղատնտեսական, ինչպես նաեւ առօրյայում առաջացող սննդային թափոններից: Միկրոօրգանիզմները կարող են յուրացնել տարբեր օրգանական թափոններ եւ արտադրել կենսաջրածին, իսկ օրգանական թափոններ առաջանում են արտադրության գրեթե բոլոր ծյուղերում: Բացի այդ՝ H2-ի օքսիդացումից առաջանում է միայն ջուր, եւ այն կարող է անվերջ արտադրվել բակտերիաներում: Սենք հատկապես կենտրոնացած ենք գարեջրագործական ընկերությունների վրա. դրանք մեզ հետ միասին հանդես կգան մասնակի էկոլոգիական խնդրի լուծման համար եւ կստեղծեն իրենց վերականգնվող ու էկո-բարեկամական էներգիան»,- մշում է մեր զրուցակիցը եւ հավելում, որ թափոններից կենսաջրածնի արտադրությունը ներկայումս գտնվում է a-թեստավորման փուլում: Նրա խոսքով՝ մոլեկուլային ջրածինը՝ որպես այլընտրանքային, էկոլոգիապես մաքուր եւ վերականգնվող էներգիայի աղբյուր, հիմնալի լուծում է՝ նաեւ օդի աղտոտման եւ գլոբալ տաքացման դեմ: Սաթենիկը վստահեցնում է՝ մրցանակը կօգնի հետազոտում տեխնոլոգիան առավել լայնամասշտաբ փորձարկել եւ այն ավելի արդյունավետ դարձնել:

Նշենք, որ ԵՊՀ մանրէաբանական կենսատեխնոլոգիաների եւ կենսավառելիքի նորարարական կենտրոնի թիմը «Green AgriTech Startup Clash 2021» մրցույթում եւս ստացել է մրցանակ՝ ներկայացնելով «MiCoFe» օրգանական պարարտանյութի ստարտափ նախագիծը: Նախագիծն առաջարկում է նորարարական արտադրանք, որտեղ կիրառվում են օգտագործված սուրճի մնացորդները եւ Հայաստանի հողերից մեկուսացված այնպիսի մանրէներ, որոնք ենդեմիկ են եւ կարող են որպես կենսապարարտանյութ ծառայել: Տեխնոլոգիան մշակվել է եւ a-թեստավորում անցել լաբորատոր պայմաններում: Լաբորատորից կիսաարդյունաբերական փորձարկումների բարեհաջող ընթացակարգից հետո այն կարելի է տեղափոխել արտադրական մեծամասշտաբ արտադրության փորձարկման՝ համապատասխան ֆինանսավորման առկայության դեպքում: Որպես նախագծի վերջնարդյունք՝ թիմն ակնկալում է ստանալ թափոնների վերամշակման հիմքով լիարժեք օրգանական պարարտանյութ:

Հավելենք, որ ԵՊՀ մանրէաբանական կենսատեխնոլոգիաների եւ կենսավառելիքի նորարարական կենտրոնի թիմը «Green AgriTech Startup Clash 2021» մրցույթում եւս ստացել է մրցանակ՝ ներկայացնելով «MiCoFe» օրգանական պարարտանյութի ստարտափ նախագիծը: Նախագիծն առաջարկում է նորարարական արտադրանք, որտեղ կիրառվում են օգտագործված սուրճի մնացորդները եւ Հայաստանի հողերից մեկուսացված այնպիսի մանրէներ, որոնք ենդեմիկ են եւ կարող են որպես կենսապարարտանյութ ծառայել: Տեխնոլոգիան մշակվել է եւ a-թեստավորում անցել լաբորատոր պայմաններում: Լաբորատորից կիսաարդյունաբերական փորձարկումների բարեհաջող ընթացակարգից հետո այն կարելի է տեղափոխել արտադրական մեծամասշտաբ արտադրության փորձարկման՝ համապատասխան ֆինանսավորման առկայության դեպքում: Որպես նախագծի վերջնարդյունք՝ թիմն ակնկալում է ստանալ թափոնների վերամշակման հիմքով լիարժեք օրգանական պարարտանյութ:

Հավելենք, որ ԵՊՀ մանրէաբանական կենսատեխնոլոգիաների եւ կենսավառելիքի նորարարական կենտրոնի թիմը «Green AgriTech Startup Clash 2021» մրցույթում եւս ստացել է մրցանակ՝ ներկայացնելով «MiCoFe» օրգանական պարարտանյութի ստարտափ նախագիծը: Նախագիծն առաջարկում է նորարարական արտադրանք, որտեղ կիրառվում են օգտագործված սուրճի մնացորդները եւ Հայաստանի հողերից մեկուսացված այնպիսի մանրէներ, որոնք ենդեմիկ են եւ կարող են որպես կենսապարարտանյութ ծառայել: Տեխնոլոգիան մշակվել է եւ a-թեստավորում անցել լաբորատոր պայմաններում: Լաբորատորից կիսաարդյունաբերական փորձարկումների բարեհաջող ընթացակարգից հետո այն կարելի է տեղափոխել արտադրական մեծամասշտաբ արտադրության փորձարկման՝ համապատասխան ֆինանսավորման առկայության դեպքում: Որպես նախագծի վերջնարդյունք՝ թիմն ակնկալում է ստանալ թափոնների վերամշակման հիմքով լիարժեք օրգանական պարարտանյութ:

«Այբ» հիմնադրամ

Ձգտում է ունենալ ուսուցիչների ուժեղ համայնք

Ամեն տարի «Այբ» կրթական հիմնադրամը կազմակերպում է դպրոցական զանգվածային մրցույթներ՝ միավորելով հազարավոր աշակերտների եւ ուսուցիչների: Այբական մրցույթներում աշակերտների հաջողությունները նրանց ուսուցիչների աշխատանքի լավագույն գնահատական են, եւ «Այբ»-ն այս անգամ համախմբել էր «Կենգուրու» եւ «Մեղու» մրցույթներում լավագույն արդյունքը ցուցաբերած աշակերտների ուսուցիչներին ամբողջ Հայաստանից: Հանդիպման համակարգող, «Այբ» կրթական հիմնադրամի գործադիր տնօրեն Սոնա Կոչեցյանը միջոցառման մեկնարկին ողջունեց ուսուցիչներին մշտելով, որ հանդիպման նպատակն է կրթության համար բավականին բարդ տարվա ավարտին ուսուցիչների ունեցած մեծ ավանդը գնահատել եւ ցույց տալ, որ «Այբ»-ը կարելի է ուսուցիչների հետ համայնքաստեղծ եւ ոգևորող հանդիպումներ:

Հանդիպմանն առցանց միացավ ԿԳՄՍ փոխնախարար ժաննա Անդրեասյանը, ով փոխանցեց նախարարության շնորհակալությունը նման հանդիպում-քննարկում կազմակերպելու եւ իրենց դրա մաս դարձնելու համար, քանի որ կրթության ոլորտում իրականացվող փոփոխություններն անհնար կլինեին առանց դրանում ներգրավված ուսուցիչների եւ գործընկերների: Ժաննա Անդրեասյանն ընդգծեց, որ կարելի էր անցնող տարում «Այբ»-ի կողմից զանգվածային մրցույթներն առցանց հարթակ տեղափոխելը, ինչպես նաեւ տեղեկացրեց, որ ուսուցիչների շնորհվող տարակարգերի մեջ այսուհետ դիտարկվելու է նաեւ ուսուցչի «Մեղու» եւ «Կենգուրու» մրցույթներում հաղթող եւ մրցանակակիր աշակերտներ ունենալու հանգամանքը: Փոխնախարարը նաեւ կարելի էր այս տարի մեկնարկող հանրակրթության պետական եւ առարկայական նոր չափորոշիչների Ցավուշում փորձարկման գործընթացը եւ դրանում «Այբ»-ի գործունե մասնակցությունը:

«Այբ»-ի գործընկեր ուսուցիչներին ողջունեց նաեւ մրցույթների բաժնի ղեկավար Տաթև Աղամյանը, որը մշեց, որ անցնող տարին բավականին մարտահրավերային էր «Այբ»-ի զանգվածային մրցույթների համար, որոնք համավարակի պայմաններում դարձան առցանց եւ անհնար կլինեին առանց ուսուցչական մեր համայնքի ակտիվ մասնակցության եւ մեր գործընկերների աջակցության:

Հարունակությունը՝ էջ 6

Հեղինակ՝ ԳՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Առցանց քննարկումներ

Մասնագիտությունների խոշորացման քաղաքականություն

ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարի տեղակալ Ժաննա Անդրեասյանը մասնակցել է աշխատաշուկայի կարիքների հետազոտությանը...

Միջոցառումը կազմակերպել է Հայաստանի գործատուների հանրապետական միությունը: «Աշխատուժի գնահատումը Հայաստանի Հանրապետությունում»...

Քննարկմանը մասնակցել են Հայաստանի գործատուների հանրապետական միության, Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության, ԱՄԿ-ի, «Բիզնեսի աջակցման կենտրոնի»...

կարելի էր կատարված հետազոտությունը, նշել է, որ աշխատաշուկայի կարիքների ուսումնասիրությունը մասնագիտական կրթության ասպարեզում տեղերի պլանավորման և բաշխման առաջնային հիմքն է...

Ժաննա Անդրեասյանի խոսքով՝ Մասնագիտական կրթության և զարգացման ազգային խորհուրդը, որի կազմում ընդգրկված են նաև գործատուների ներկայացուցիչներ, կարող է դառնալ աշխատանքային այն հարթակը, որտեղ կհամատեղվեն գործատուների պահանջներն ու կրթական բարեփոխումները...

քյան ծրագրային պլանավորման ձեռնարկները:

«Կարծում եմ, որ ուսումնական հաստատությունների տնօրենները եւս պետք է լիարժեք իրազեկված լինեն աշխատաշուկայի պահանջների և կարիքների մասին, որպեսզի կարողանան ավելի արդյունավետ կազմել իրենց ուսումնական հաստատություններում ներդրված մասնագիտություններն ու դրանցով իրականացվող ուսուցումը: Շատ կարևոր է, որ հաստատության տեղերի հայտերը կազմելիս նույնպես ուսումնական հաստատությունները հիմնվեն աշխատաշուկայի պահանջների վրա: Երբ նույն հաստատությունը, կախված ուսանողների թվից, փորձում է կազմակերպել բազմաթիվ ուղղություններով մասնագիտական կրթություն, արդյունավետության հետ կապված խնդիր է առաջանում՝ հաշվի առնելով նաև տարածաշրջանային բաշխումը և տնտեսության կարիքները: Մենք փորձելու ենք վարել մասնագիտությունների խոշորացման քաղաքականություն: Կարելի էր նույն տարածաշրջանում մասնագիտական կրթության ապահովման բազմազանության պահանջը՝ միաժամանակ պետք է խուսափենք մասնագիտությունների

մասնավորապես միջին և բարձրագույն կրթության ոլորտում, որտեղ կարևոր է կապը մասնագիտական կրթության կազմակերպման գործընթացում գործատուների ներգրավմանը:

Քննարկման ընթացքում Հայաստանի գործատուների միության նախագահ Գագիկ Մակարյանը ընդգծել է կատարված հետազոտությունը ցույց է տվել, որ մասնագիտական կրթության զարգացման հիմնական խնդիրներից մեկը գործատուների հետ համագործակցությունն է:

Հարցմանը մասնակցած ավելի քան 1000 գործատուների 98 տոկոսը նշել է, որ տեղյակ չեն, թե մասնագիտական կրթության ոլորտում ինչպիսի բարեփոխումներ են կատարվում: Միաժամանակ գործատուները, ըստ հարցման արդյունքների, նախապատվությունը տալիս են զարգացող

մասնագիտություններին: Գործատուներից 402-ը նշել են, որ ունեն վարակավ պայմանավորված? չեն պատրաստվում աշխատողների կրճատման գնալ, ավելին՝ ծրագրում են առաջիկա երկու տարիներին 2000-ից ավելի նոր աշխատատեղեր հիմնել:

Քննարկման ընթացքում անդրադարձ է կատարվել մասնագիտական կրթության կազմակերպման գործընթացում գործատուների ներգրավմանը: Թեպետ ֆորմալ առումով քոլեջների և ուսումնարանների կառավարման խորհուրդներում ընդգրկված են գործատուների ներկայացուցիչներ, սակայն դա բավարար արդյունք չի ապահովում: Հիմնական խնդիրներից է նաև ուսումնական արևմտյան երկրների կազմակերպումը, որի համար ուսումնական հաստատությունները չունեն համապատասխան բյուջեներ, իսկ գործատուները, հատկապես փոքր ու միջին ընկերությունները, որպես կանոն, ուսումնական արևմտյան երկրների կազմակերպման համար համապատասխան պայմաններ տրամադրելու ցանկություն չեն հայտնում, քանի որ դա պահանջում է հավելյալ ռեսուրս:

Կարինե ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

Մշակույթ

Ընթերցանության խթանման միջոցառումներ

«Ընթերցանության խթանման միջոցառումներ և վարպետության դասեր Հայաստանի մարզերում» ծրագրի շրջանակում վարպետության դասեր և միջոցառումներ են իրականացվել Սյունիքի մարզի Գորիսի, Լոռու մարզի Ապիտակի, Արագածոտնի մարզի Ապարանի, Արմավիրի մարզի Էջմիածնի և Տավուշի մարզի Իջևանի քաղաքային գրադարաններում:

Միջոցառումների շրջանակում ժամանակակից մանկապատանեկան գրողները հանդիպել են մարզերի կրտսեր և միջին տարիքի շուրջ 500 երեխաների հետ, իրականացվել են մանկապատանեկան գրքի 4 առկա և 16 առցանց ընթերցումներ ու քննարկումներ:

Ծրագրին մասնակից մանկագիր Էդգար Թաթևյանը նշել է, որ այս և նմանատիպ այլ ծրագրեր անշուշտ աջակցում են ընթերցանության խթանմանն ու տարածմանը: Մանկագրի խոսքով՝ գրողները նույնպես կարիք ունեն այսպիսի հանդիպումների, շփումների, որոնք մեծապես

նպաստում են ստեղծագործական պրոցեսներին:

Էդգար Թաթևյանը մանկապատանեկան գրականության ոլորտում նոր գրականության ստեղծման գործում կարելի է խնդրել Ապրիլ և մայիս ամիսներին և նույնպես գրադարանի և «iBbY Արմենիայի» նախաձեռնած այն բազմաթիվ ծրագրերն ու միջոցառումները, որոնք խթան են հանդիսանում մանկագրության զարգացմանը Հայաստանում: Այս համատեքստում գրողն անդրադարձել է 2019 թվականին անցկացված մանկագիրների և նկարազարդողների մրցույթին, որին նաև ինքն էր մասնակցել: «Նմանատիպ մրցույթները մեզ շատ են հարկավոր, որովհետև ոչ միայն երեխաներին պետք է բերել դեպի գրականություն, այլ նաև ինչ որ միջոցներով պետք է խթանել, որպեսզի գրողները ստեղծագործեն», - ասել է Էդգար Թաթևյանը:

Ծրագրի շրջանակում, փոքրիկ և պատանի գրքասերների հետ հանդիպել են նաև մանկապատանեկան ոլորտի գրողներ Աննա Ասլանյանը իր «Գագիկը ընկել է երազների գիրկը», Էդգար Թաթևյանը՝ «Ձենմարդը», Օլգա Դարյանը՝ «Խաղողի երկիրը կամ խխուհի, խլուրդի ու խատուտիկի ճանապարհորդությունը», Հովիկ Մխիթարյանը՝ «Արանջելին» ստեղծագործություններով: Երեխաներն իրենց հուզող բազմաթիվ հարցերն ուղղել են գրողներին և կիսվել ստեղծագործությունների մասին իրենց տպավորություններով:

«Ընթերցանության խթանման միջոցառումներ և վարպետության դասեր Հայաստանի մարզերում» ծրագրի շրջանակում Սյունիքի մարզի Գորիսի, Լոռու մարզի Ապիտակի, Արագածոտնի մարզի Ապարանի, Արմավիրի մարզի Էջմիածնի, Տավուշի մարզի Իջևանի քաղաքային գրադարաններում ստեղծվել են ընթերցանության անկյուններ, գրադարանները համարվել են գրապահարաններով և նոր գրքերով: Տեղի գրադարանավարների համար իրականացվել են «Մանկապատանեկան ընթերցանության կազմակերպումը գրադարաններում» թեմայով վարպետության դասեր, որին մասնակցել են շուրջ 50 գրադարանավարներ:

կան ընթերցանության կազմակերպումը գրադարաններում» թեմայով վարպետության դասեր, որին մասնակցել են շուրջ 50 գրադարանավարներ:

Գորիսի քաղաքային գրադարանի մանկական բաժնի վարիչ Գայանե Աթայանի դիտարկմամբ համայնքային գրադարանները մշտապես գրքային ֆոնդերի համարման և գույքի ձեռքբերման կարիք ունեն, և ծրագրի ընթացքում հնարավորությունները միջոց էին համարելու այդ գործընթացները: «Այս ծրագրի շնորհիվ Գորիսի համայնքային գրադարանը ձեռք է բերել ավելի քան 100 կտոր մանկական այնպիսի գրականություն, որն այսօրվա ընթերցողին խիստ անհրաժեշտ է: «iBbY Արմենիա» մշակութային հասարակական կազմակերպության շնորհիվ այժմ մեր գրադարանում առկա են այն գրքերը, որոնք ընթերցողների կողմից մշտապես պահանջված են եղել: Ծրագրի միջոցով ձեռք է բերել նաև նոր ոճի գրքապահարան, որը հրաշալի հնարավորություն է ներկայացնելու և ներկայացնելու

լու և ցուցադրելու այդ գրքային հավաքածուները», - նշել է Գայանե Աթայանը:

Անդրադառնալով գրադարանավարների համար անցկացված վերապատրաստման դասընթացին, մանկական բաժնի վարիչը շեշտել է, որ գրադարաններին նոր շունչ ու բովանդակություն կարող են հաղորդել միայն նմանատիպ ծրագրերն ու վերապատրաստումները:

Նշենք, որ «ԻԲԲԻ Արմենիա» մշակութային հասարակական կազմակերպությունը «ԻԲԲԻ Յամադա» հիմնադրամի «Ընթերցող դառնալու երեխայի իրավունքը» խորագրով դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակում 2020-2021 թթ. իրականացրել է «Ընթերցանության խթանման միջոցառումներ և վարպետության դասեր Հայաստանի մարզերում» ծրագիրը, որի նպատակ է խթանել մանկական գրքի տարածումը, ընթերցանության մակարդակի բարձրացումն ու ամրապնդումը մարզերում:

Ալլա ՄԵՐՈՒՅԱՆ

Բանաստեղծներն են հուշում

սկզբը՝ էջ 8

Ի դեպ, ծիրանի երկրպագուներն այն տոնական հագուստը, որ կրել են հայ թագավորներն ու թագուհիները, քանի որ այն ուներ ծիրանագույն երանգ: Հայկական դուդուկն էլ պատրաստվում է բացառապես ծիրանենու փայտից: Իսկ ծիրանափողի ակունքները հասնում են մինչև Տիգրան Մեծի ժամանակներ: Այդ գործիքը պատկերված է նաև մի շարք միջնադարյան մանրանկարներում:

Չարմանալի է ծիրան բառի ստուգաբանության վարկածներից մեկը. ծիրանը, կամ տիգրանի պտուղը:

... **Նկարում՝** ծաղկած ծիրանների:

Գ) «... Դու՛ խաղողի խնամարված վագ, վշտերդ՝ ջուր, ինքդ ավագ: Դու՛ Չվարթնոց-ավեր տաճար, Կոմիտասյան ծիրանի ծառ»:

Պ. Սեւակ

Հնագիտությունը ցույց է տալիս, որ խաղողագործությունը կար արդեն մոտ յոթ հազար տարի առաջ: Իսկ առասպելն ասում է մարդկությունը բացահայտեց գինին այն ժամանակ, երբ Նոյ Նահապետը ջրհեղեղից հետո ոտք դրեց Արարատ լեռան ստորոտին: Գիտնականների մի մասի կարծիքով ես՝ նրա հայրենիքը Հայաստանն է: Անգլիացի բնագետ-պատմաբան Ֆոլեքսը գրում է. «Ամենահին ժամանակներում մարդը գտավ խաղողի որթը Հայաստանում, ուր նրա պտուղները վայրի բնության մեջ հասնում էին զարմանալի զարգացման»:

Ըստ Ն. Ադունցի «Հայաստանի պատմության» մ.թ.ա. մոտ 25-րդ դարում Փոքր Հայքին սահմանակից Կեսարիա քաղաքից Աքքադ են տարվել մի քանի բույսեր, որոնցից մեկը՝ տիւ-ն, նույնացվել է թզի հետ: Բայց ու արմատը համապատասխանում է եւ թզի, եւ խաղողի կորիզին:

Արդյո՞ք 5000 տարի առաջ հայերին հայտնի էր նախ, ծիրանի ու խաղողի առանձնահատուկ քիմիական բաղադրության ու բուժիչ հատկությունների մասին...

... **Նկարում՝** խաղողի վագ:

Հայաստանի «պտուղային» խորհրդանշների մի քանի օգտակար հատկությունների մասին:

խաղողն օգտակար է սիրտ-անոթային

համակարգի, երակների առաձգականության համար: Պաշտպանում է ուղեղն արյան զեղումից, վերացնում ոտքերի այտուցվածությունը:

Ծիրանը բարեբեր ազդեցություն ունի թոքերի, շնչուղիների վրա, կարեւոր է արյունաստեղծ ազդեցությունը, ունի հակաօքսիդանտ, լեղամուղ, միզամուղ, հակաուռուցքային հատկություններ:

Նուրն ունի երիտասարդացնող հատկություն, խթանում է երիկամների աշխատանքը, կանխարգելում է շագանակագեղձի, կրծքագեղձի քաղցկեղի, սիրտ-անոթային հիվանդությունների զարգացումը, բարձրացնում է իմունիտետը, կարգավորում արյան ճնշումը:

ները միասեռ են, արականները ծաղկաբույլեր են, իգականները գտնվում են միայն ընձուղների ծայրերին: Ծառը երկարակյաց է, ապրում է 300-400 տարի: Ընկույզի 1 կգ միջուկը կարող է փոխարինել մեկական կգ մսին, հացին, ձկանը, կարտոֆիլին, տանձին ու 1 լ կաթին միասին վերցրած:

Դարեր շարունակ, իր տունն ու այգին հիմնելիս, հայն առաջին հերթին ընկուզենի է տնկել: Այն դարձել է հայի ինքնության մի մասը:

Երբ Գագիկ Արծրունի թագավորը 10-րդ դարում Վանա ծովի Աղթամար կղզում հիմնեց իր մայրաքաղաքը, այն թաղեց ընկուզենիների մեջ: Բայց կղզու լուսապակը, անշուշտ, Սուրբ Խաչ տաճարն է՝ կառուցված հանճարեղ ճարտարապետ Մանվելի կողմից: Հոյակերտ այս կառույցը Արեւմտյան Հայաստանի ամենանշանավոր քրիստոնեական կոթողն է՝ արձանախմբերի ու խորաքանդակների առկայությամբ:

... **Նկարում՝** Հաղարծնի վանքի ծեր ընկուզենին:

Կաղնին եւս հզոր (բարձրությունը մինչեւ 40-50 մ) ծառ է: Հին Հունաստանում այն նվիրված էր գիտության, արեւի եւ արվեստի աստված Ապոլլոնին: Հնդիկներն այս ծառին անվանում էին աստվածածառ:

Կաղնու տերեւները հերթադիր են, կոշտ, կաշեման, բլթակավոր կամ ամբողջական, ատամնաեզր, հարթ կոթուններով, թավոտ ու մերկ: Ծաղիկները միասեռ են, մանր: Պտուղը միասեռ կաղին է: Առաջին 80 տարում այն աճում է դեպի վեր, այնուհետեւ՝ լայնքով (հաստությամբ), իսկ նա ապրում է մինչեւ 1000 տարի:

Կա կաղնու մի տեսակ, Հայկական է կոչվում, տարածված է սկսած Արեւմտյան Հայաստանից մինչեւ Աբխազիա: Կաղնին հայոց մեջ ընկալվել է որպես սրբազան ծառ, երկարակեցության, ուժի եւ հզորության խորհրդանշան:

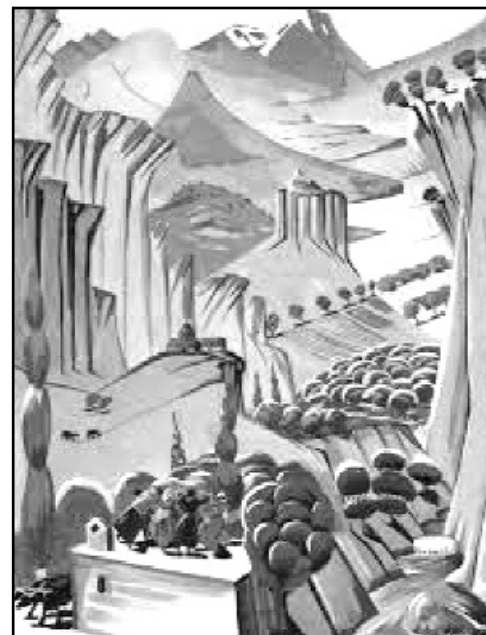
Արթիկի տարածաշրջանի գյուղերից է Հառիճը՝ իր նշանավոր ու հրաշագեղ վանքով: Գյուղի անվանումը գրաբարյան ակունքներ ունի եւ նշանակում է կաղնի: Արհեստը վկայում է, որ ոչ մի բնակավայր իր հեթանոսական պատմությամբ այնպիսի հարուստ ու ակնառու տեղեկություններ չի հաղորդում ժամանակակիցներիս, ինչպես որ Հառիճը:

... **Նկարում՝** Իջեւանի շրջանում, Ալեքսանդր գյուղում մի ընկած կաղնի կա: Ասում են՝ այն տնկել է Վարդան Մամիկոնյանը:

79) Հող
«Արեգակն է համբուրում, Բուրում է հողը կրկին, Ու կանաչ դաշտն է բուրում Առունների եզերքին»:

Վ. Դավթյան

Հողը երկրակեղեկ վերին փերում եւ բերքատու շերտն է, որտեղ բույսեր են աճում: Այն առաջանում է երկարատեւ ժամանակի ընթացքում՝ 1 սմ, ու առաջացմանը մասնակցում են բնության բոլոր բաղադրատարրերը եւ մարդը՝ իր գործունեությամբ:

Հողը բաղկացած է ա) հանքային նյութերից՝ լեռնային ապարների մեխանիկական քայքայման ու քիմիական փոփոխությունների ենթարկված վերին մասից, բ) բուսահողից՝ օրգանիզմների նեխումից առաջացած նյութերից: Հողը փոփոխվում է արտաքին գործոնների ազդեցությունից՝ ջերմություն, խոնավություն, ջուր եւ օդ, բուսական եւ կենդանական աշխարհ, օրգանական թթուներ: Ոչ ճիշտ հողօգտագործումը հանգեցնում է էրոզիայի: Դա ողողամաշումն է, ջրի քայքայող եւ տեղափոխող ազդեցությունը:

Հողը նշանակում է նաև երկիր ու ծննդավայր:

«Հայո՞ց աշխարհ, հայո՞ց երկիր, հայո՞ց հող, Լայն աշխարհում քո գրկի մե՞ջ ապրեն թող: ... Ու թե մեռնեն, քո գրկի մե՞ջ մեռնեն թող, Հայո՞ց աշխարհ, հայո՞ց երկիր, հայո՞ց հող»:

Ս. Կապուտիկյան

Այս դեպքում հողը նույնանում է հայրենիքի հետ, որ նախնիների դարերով ապրած օրրանն է, դա հայրական տունն է, պապենական ու հարազատ:

Հողն է համբուրել այն մարդը, ով պատրաստվել է երկար ճանապարհ գնալ: Հող է համբուրել առաջին անգամ հայրենիքը տեսնող կամ հայրենադարձ հայը: Դա աղոթքի, երդումի նման մի բան է ընկալվել, հայրենի եզերքի հետ միաձուլվելու խորություն ունեցել:

Հին ավանդույթի համաձայն՝ պարսից Շապուհ Բ թագավորը խաբեությամբ գերում է հայոց Արշակ Բ արքային: Նրա հավատարմությունը փորձելու համար երկու ուղտաբեռ հող է բերել տալիս Հայաստանից ու փռում իր ճեմասրահի հատակի կեսի վրա: Երբ Արշակի հետ քայլում է այդ հատակի վրայով, հայոց արքան պարսից հողի վրա խեղճանում է ու ներում է խնդրում, իսկ հայոց հողի վրա ընթատանում է, առյուծ կտրում: Շապուհը բանտարկում է արքային հասկանալով, որ հայրենիք վերադառնալով՝ նա նույն քաջասիրտ ու հայրենապաշտ այրն է դառնալու:

... **Նկարում՝** Մարտիրոս Սարյան, «Հայաստան» պաննո:

Սարյանը համոզված էր, որ առանց հողի՝ հայրենիք ու արվեստագետ չի լինում: Նա զարմանում էր. «Ինչ որ նկարում եմ, Հայաստանն է դուրս գալիս»:

(շարունակելի)

Ջարուհի ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ
Շիրակի մարզի Արթիկի հ. 3 ավագ դպրոցի ուսուցչուհի, բնագետ

Արհա ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ
Շիրակի մարզի Արթիկի հ. 2 հիմնական դպրոցի ուսուցչուհի, բանասեր

Փորձիր լրացնել

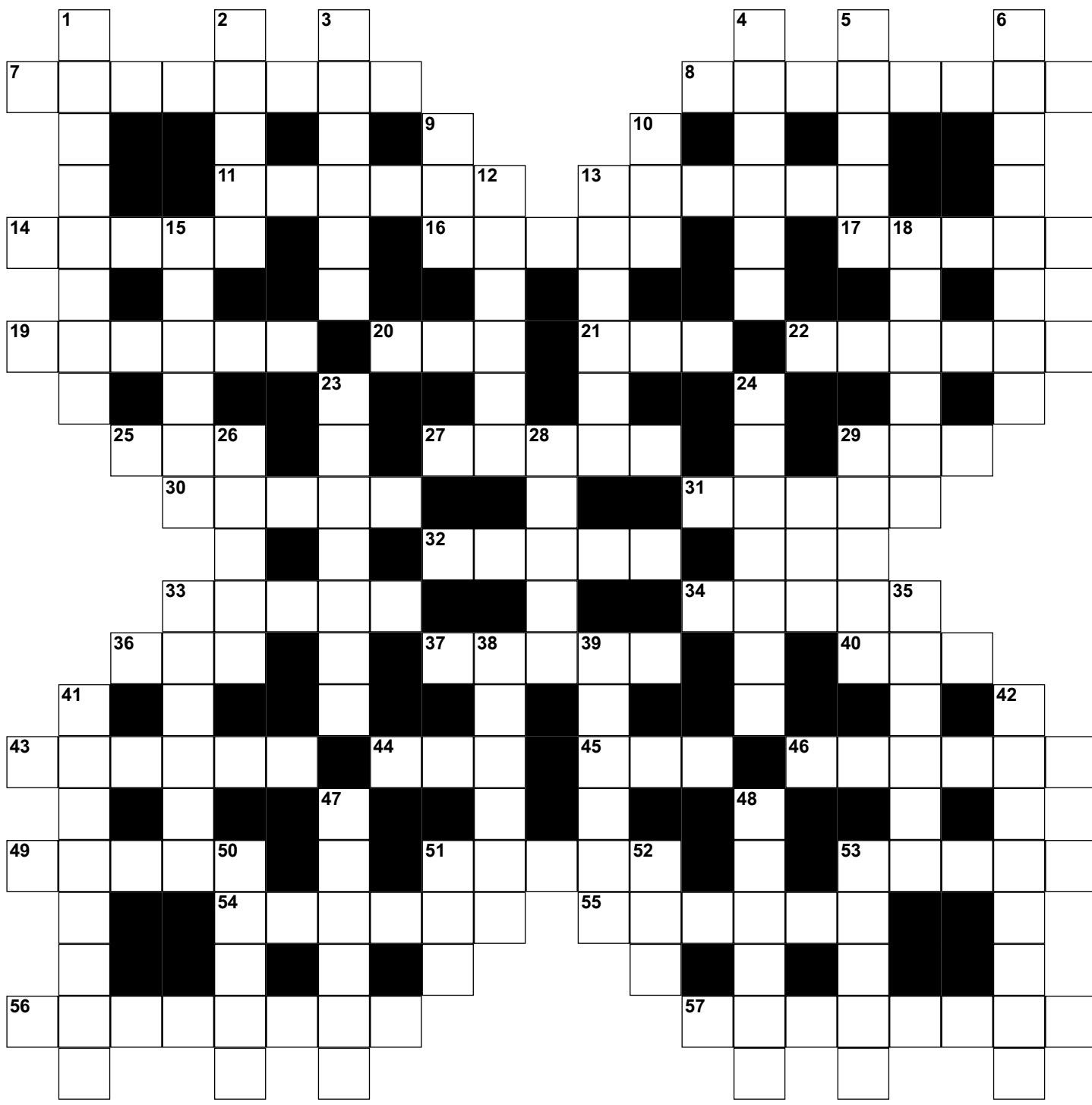
Եթե մի քիչ հանրագիտակ ես

Ուղղահայաց

1. Թատերականացված խաղերով, երբերով ժողովրդական մասսայական զբոսահանդես: 2. Էդգար ... 1975, Կ. Պոլիս-1964, Կ. Պոլիս, 3-րդ կոմպոզիտոր: Երաժշտական կրթություն ստացել է Պարոնայում Իտալիա: Ղեկավարել է Քնար, Արվեստասեր միությունների երգչախմբերը, նվագախմբերը: 3. Անգուստ, անագորույն, ավերախտ: 4. ...խանուն ծն. 1906, Ֆերգանա, ուզբեկական պարուհի, երգչուհի, բալետմայստեր: Ազգությամբ հայ, ՍՍՐՄ ժողովրդական արտիստ 1956: 1941-ին արժանացել է ՍՍՐՄ պետական մրցանակի: 5. Նիկոլ..., հայ ֆիդայի, ազատամարտիկ: 6. Կարո Սիմոնի ... 1897-1959, Մոսկվա, հայ ականավոր ճարտարապետ, ՀՍՍՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, ճարտարապետության դոկտոր: ՀՍՍՀ տաղավարը Մոսկվայի Համամիութենական գյուղատնտեսական ցուցահանդեսում գործի հեղինակ: 9. _Էս է, որ կա... ճիշտ են ասում...ըդ բեր: Ես էլ կերթա՞ հանց երագուն, ...ըդ բեր: Կյանքն հոսում է տիեզերքում զընգալեն, Մեկն ապրում է, մյուսն՝ սպասում, ...ըդ բեր: 10. Տարածքային իրավա-վարչական միավոր եւ հոգեւոր կազմակերպության Հայաստանյանց Առաքելական եկեղեցուն: 12. Ժողովրդական թմբուկի տեսակ: Գործածվում է սազանդարական անսամբլներում: 13. Բենահարթակով փոքր ռեստորան, ուր կազմակերպվում են զվարճալի համերգ-ներկայացումներ: 15. Դեֆորմացիայի տեսակ, որը բնութագրվում է դեֆորմացվող մարմնի լայնական կտրվածքների պտույտով: 18. Անտիկ պոեզիայի ժանրերից, որտեղ ներկայացված են բնության մեջ, գյուղում ապրող եւ աշխատող հասարակ մարդկանց կերպարներն ու հարաբերությունները: 23. Իտալացի գրող, լեզվաբան: Վերածննդի դարաշրջանի կլասիցիզմի ներկայացուցիչ, 1478-1550: Գոթերից ազատագրված Իտալիան հերոսական պոեմի հեղինակ: 24. Կ. Մարքսի գլխավոր աշխատությունը, որտեղ նա հայտնագործել է կապիտալիստական հասարակության շարժման օրենքները: 26. Հին շումերական վաղ ստրկատիրական պետության ժամանակակից Իրաքի տարածքում: 28. Գրական ժանր, փոքր ծավալի արձակ ստեղծագործություն, որն ունի սյուժե եւ կերպարներ: 29. Թատերական արվեստի տեսակ: 33. Գուրգեն Միքայելի... 1915, Շուշի-1971, Երեւան, հայ բանաստեղծ եւ դրամատուրգ: Նույն հարկի տակ պիեսի մոտիվներով նա 1966-ին գրել է Սարոյան եղբայրներ կինոսցենարը ՀՍՍՀ պետական մրցանակ 1970: 35. Շրջանային ենթակայության քաղաք Հայաստանում, համանուն շրջանի վարչական կենտրոն: 38. Գյուղաքաղաք Լեռնային Ղարաբաղում: 39. Լեռնազանգված ՀՍՍՀ-ում, Արարատյան եւ Շիրակի դաշտերի, Ախուրյան եւ Քասաղ գետերի միջև: 41. Եվ մտաղ սիրտս՝ ճախրանքի ծարավ... արծվի կրծքի տակ դրի, Մեռնող արծիվը թեւ առավ, թռավ Որսի հետեւից ջահել օրերի Հ. Շիրազ...: 42. Վահան Աղաբեկի ... 1866-1922, հայ բանաստեղծ: Նրա Լալվարի որս պոեմի տեքստով գրվել են երգեր, պիես, օպերա, ստեղծվել է կինոնկար: Պոեմը թարգմանվել է պարսկերեն թարգմանիչ Աղա Մուսա Մարուֆի: 47. Կլոդ... 1813, Սեն Ժյուլեն-1878, Փարիզ, ֆրանսիացի ականավոր ֆիզիոլոգ եւ ախտաբան, փորձառական ֆիզիոլոգիայի եւ բժշկության հիմնադիր: 48. Ալբրեխտ... 1471-1528, գերմանացի նշանավոր նկարիչ, արվեստի տեսաբան: Աստվածաշնչի հայերեն առաջին հրատարակությունը պատկերազարդվել է նրա նկարներով: 50. Երգիծական - քաղաքական անսագիր, հնչյունական կուսակցության օրգան: Լույս է տեսել 1894-97-ին Քերեքում, ապա՝ Լոնդոնում: 51. Լարային կամիթվող նվագարան: Տարածված է Կովկասում, Մերձավոր Արեւելքում: 52. Երկրաչափության հիմնական հասկացություններից: 53. Նիկոլայ Նիկոլաևիչ... 1812-1880, ռուս քիմիկոս-օրգանիկ: Պետերբուրգի ԳԱ ակադեմիկոս: 1842-ին հայտնագործել է արոմատիկ միացությունների վերականգնումով արոմատիկ ամիններ ստանալու ռեակցիան՝ ...ի ռեակցիա:

Հորիզոնական

7. ...Նիկոլայե 1896, Ռոշեշտ- 1971, Բուխարեստ, ռումինական փիլիսոփա, ազգությամբ հայ: Փիլիսոփայական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, Ռումինիայի ԳԱ անդամ: 8. Ռուբեն Չաքարի... ծնվ. 1897, Թիֆլիս, հայազգի ամերիկյան ականավոր ռեժիսոր: Ուսանել է Մոսկվայի եւ Լոնդոնի համալսարանների իրավաբանական ֆակուլտետներում: 1920-ից Լոնդոնի, Փարիզի, Նյու Յորքի թատրոններում իրականացրել է շուրջ 60 դրամատիկական եւ երաժշտական բեմադրություններ: 11. Արշակ Գեղորգի... 1877-1937, հայ գրող, թարգմանիչ, մանկավարժ: Առաջինը նա է հայերեն թարգմանել Մ. Գորկի ստեղծագործությունները, հայամի քառյակները: 1921-ին եւ 1922-ին թեհրանում եւ Ալեքսանդրապոլում բեմադրվել է նրա Սասունցի Դավիթ դրաման: 13. Նահանգ Հնդկաստանի հարավարեւմուտքում, Արաբական ծովի ափին: 14. Պուլբրիոս Քվինտիլիոս... մ. թ. ա. 53-մ. թ. 9, հռոմեացի քաղաքական գործիչ է գործակոր: 16. Աբդուս ... ծնվ. 1926, պակիստանցի նշանավոր ֆիզիկոս, Նոբելյան մրցանակի դափնեկիր: Աշխատանքները վերաբերում են քվանտային էլեկտրոդինամիկային եւ տարրական մասնիկների տեսությունը: 17. Տանտալոսի դուստրը, Ամփիոնի ամուսինը, թեթե քաղաքի թագուհին: Ըստ դիցաբանության նա բազմազավակ մայր էր, ուներ յոթ աղջիկ եւ յոթ տղա: 19. Հարստության աստվածը ասորական դիցաբանությունում: 20. Էլ չերեսա իմ աղջկան, նրան խելքից կհանես, Չքվիչ սարից քարին դիպած անֆարձ կորած նետի պես, Երեւում է կտրիճ էիր, դուռս եկար քո ոտքով՝ ...ու տեսիմ աղջիկը մեկ էլ չանցնի քո մտքով: 21. Քաջ, կտրիճ, խիզախ, անվեհեր, 22. ...մարդիկ,

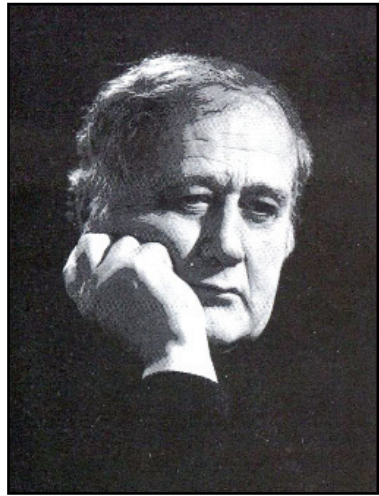
ստրուկ ու վախկոտ, ով տվեց սուրը նմանիդ ձեռին, ով տվեց նրան վրեժի իրավունք իշխել, խողխողել իր նմաններին: 25. Ջորջ ... 1815-1864, անգլիացի հայտնի մաթեմատիկոս ու տրամաբան, մաթեմատիկական տրամաբանության հիմնադիր: 27. Ֆրանսիացի կին նկարիչ մոդելար 1891-1971: 29. Եմիլ Թեոդորովիչ 1894-1965, կրկեսի ռուս դերասան, ածայարար: ՌՍՖՍՀ ժողովրդական արտիստ: Կրկեսի ասպարեզում առաջիններից, որ հանդես է եկել ածայարարական հնարքները: 30. Եմիլ Բեռնուս... 1869-1954, ֆրանսիացի նկարիչ, քանդակագործ: Նկարիչը ունի միայն մի լուրջ թշնամի, իր սեփական վատ նկարները աֆորիզմի հեղինակ: 31. Երաժշտական-դրամատիկական արվեստի ժանր, որի գրական հիմքը լիբրետո հիմնավորվում է երաժշտական դրամատուրգիայի եւ առաջին հերթին ոկալ երաժշտության ձեւով: 32. Ցըրված միաբան ետ նորից եկան, Նորից թընդացին աղոթք, շարական, ու երբ շեն արավ հոր վանքը նորից, Ցած իջավ... Մարութա սարից: 33. Դուչ իմ գլխով անց կացի, Արի, թռի անց կացի, Գնա ...աչքով տես, Անուշ բարեւ բեր ընծիի ժողովրդական երգ: 34. Օրգանիզմի ընդհանուր ոչ առանցնահատուկ հարմարվողական ռեակցիան զանազան ազդեցությունների նկատմամբ: 36. Մխիթար ... 1120-1213, հայ մտածող-գիտնական, օրենսդիր, առակագիր, մանկավարժ, հասարակական գործիչ: Բացառիկ արժեք են ներկայացնում նրա Դատաստանագիրքը ու առակների ժողովածուն: Նա գեղարվեստական արձակի հիմնադիրն է հայ գրականության մեջ: 37. Արքունի կամ իշխանական տուն, ապարանք: 40. Անտի, փեջ, դատարկ, ունայն Սողոմոն Պողոսի ... 1917, Ալեքսանդրապոլ, հայ աշխարհագրագետ, գեոմորֆոլոգ: Աշխարհագրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր: Պարգևատրվել է Ալեքսանդր Նեսկու շքանշանով: 44. ...ծագեց կարմիր արեւ, Սաք եւ պայծառ է օրը, Դե՛հ, քաշեճցեք սիրուն եզներ, Առաջ տարեք արորը Բաֆֆի: 45. Կանացի ցածր ձայն կոնտրալտո: 46. Վիկտոր Վասիլևիչ... ծնվ. 1919, սովետական պետական եւ քաղաքական գործիչ: 1956-ից եղել է ՀԱՄԽ-ի նախագահ, 1967-ից ՍՄԿԿ Մոսկվայի քաղկոմի առաջին քարտուղար: 49. Քաղաք եւ նավահանգիստ Բուլղարիայում, Սեւ ծովի ափին: 51. ...Բագրատունիե Հայոց իշխան, պատրիկ եւ սպարապետ 753-ից: 53. Մուրճ կամ...պիտի լինիս, Արդարություն չկա ուրիշ Ավ. Իսահակյան: 54. Լեռնազանգված Հունաստանում: Հին հունական դիցաբանության մեջ այն համարվել է Ապոլլոնի եւ մուսաների բնակության վայր: 55. Եկավ վիթխարի ...մի մարդ, կանգնեց վրդովված տըղերաց միջին, մատը դեպի ծոր մեկնելով հանդարտ Էսպես նա պատմեց գոռ տալով չիբխին Հովի. Թունանյան: 56. Հայ ժողովրդական նախաքրիստոնեական տոն: Գրիգոր Լուսավորիչը այն փոխել է Հիսուս Քրիստոսի այլակերպության տոնով: 57. Ռոմանոս Հովհաննեսի ... 1883-1935, հայ նշանավոր կոմպոզիտոր, խմբավար, երաժշտական-հասարակական գործիչ: Նրա անունով է կոչվում Երեւանի երաժշտական ուսումնարաններից մեկը:

Կազմեց ժողա ՍՏԵՓԱՆՆԵ

Շախմատ

«Միշտ չէ, որ տղամարդը նա է, ով կարողանում է հաղթել, այլև՝ նա է, ով նաեւ կարողանում է պարտվել»

Նա իմաստուն խաղի երգվյալ երկրպագու էր և բարձր էր գնահատում շախմատային արվեստը: Քչերը գիտեն, որ նա 1954-ին մասնակցել է Հայաստանի տղամարդկանց 14-րդ առաջնությանը և քսան մասնակիցների մեջ զբաղեցրել է 12-րդ տեղը: Նշենք, որ այդ առաջնությունում հանդես էին գալիս նաև երկրում արդեն ճանաչված շախմատիստներ Հենրիկ Գասպարյանը, Լորիս Քալաշյանը և Վլադիմիր Գուրդիևը:

Խոսքը կինոռեժիսոր, ԽՍՀՄ ժողովրդական արտիստ, պետական մրցանակի դափնեկիր, պրոֆեսոր, առաջին կարգային շախմատիստ Հենրիկ Մալյանի մասին է:

անցել, փոքր-ինչ շունչ քաշել, հանգիստ պայմաններում պարտիան հասցնել տրամաբանական ավարտին: Բայց ոչ, Մալյանն այդ պահին հավատարիմ մնաց իր սկզբունքներին ու խաղաոճին, շտապեց և մարտադաշտ «գործուղեց» երկրորդ ձիուն նույնպես: Մրցակիցը Մալյանի հաշվարկներում «ճեղքվածք» գտավ և անցնելով հակագրոհի՝ ձեռք բերեց հաղթանակ: Ցավալի էր ոչ այնքան պարտության դառնությունը, որքան այն, որ վարագույրների ետևում ահնայտ մնաց եւս մեկ տպավորիչ կոմբինացիայի ծնունդ:

Այդ պարտիայի ավարտից հետո, դիմեցի Մալյանին. - Ընկեր Մալյան, ախր շատ եք զոհաբերությունների դիմում, մի քիչ խնայեք ձեր զորախմբին: - Չեմ կարող, չեմ կարող ու վերջ,- խոստովանեց Մալյանը, - շախմատը զոհաբերություններով է զեղեցիկ, թող տասն անգամ պարտվեմ, թեկուզ քսան անգամ, միեւնույն է, ես անզոր եմ զսպելու ստեղծագործելու ցանկություններս...

Գագիկ ՀԱԿՈՒՅԱՆ ՖԻԴԵ-ի վարպետ, պրոֆեսոր, մեր շախմատային մեկնաբան

Զգայթակղվեց եւ չդավանեց...

Ինչպես հայտնի է, աշխարհի կրկնակի եւ խորհրդային Միության քառակի չեմպիոն Տիգրան Պետրոսյանը նաեւ ֆուտբոլի մոլի երկրպագու էր եւ «Սպարտակ» մարզընկերության նվիրյալ: Երկար ժամանակ նա ընտանիքով բնակվում էր Մոսկվայում, երկու սենյականոց, ոչ հարմարավետ բնակարանում: Եվ ահա, պատահեց այնպես, որ բախտը նրան ժպտաց: Բանակի կենտրոնական ղեկավարությունը նրան շահավետ առաջարկություն է անում համաձայնվել «Սպարտակ»-ից տեղափոխվել ԲԿՄԱ, իսկ որպես փոխհատուցում նա կստանա... չորս սենյականոց բնակարան: Առաջարկը, ինչ խոսք, գայթակղիչ էր: Լսելով այդ մասին՝ աշխարհի 9-րդ չեմպիոնի կինը՝ Ռոնա Յակովլենան, շտապեց չթաքցնել իր հրճվանքը:

Նտապիւր, շտապիւր, գնա՛, ասա՛, որ համաձայն ես: Մինչդեռ Պետրոսյանն իրեն բնորոշ պատվախնդիր լինելը եւ սկզբունքայնությունը փորձարկման չենթարկեց եւ դիմելով կնոջը՝ հանգստացրեց նրան: - Ի՞նչ է, բնակարանի բարելավման համար ես պետք է լքե՞մ իմ հարազատ «Սպարտակ»-ը եւ տեղափոխվեմ ԲԿՄԱ,- կնոջն է դիմում Պետրոսյանը, ապա շարունակում,- պատկերացրո՛ւ ես հանդիպել եմ ավելի զեղեցիկ կնոջ, այդ դեպքում քեզ կթողնեն եւ կվազեն նրա մոտ: Սրան ի՞նչ կասես: Ռոնա Պետրոսյանն ընթերցումով ընդունեց ամուսնու խոսքերը եւ հաշտվեց եղելության հետ:

Վեց ամիսների արդյունքը

Լյուդովիկոս 11-րդը շախմատի աշխարհի անթագակիր չեմպիոն Ֆրանսուա Ֆիլիդորին առաջարկում է իր հետ շախմատային դասեր անցկացնել: Երբ ավարտվում է պարապմունքների վեցերորդ ամիսը, Լյուդովիկոս 11-րդը ցանկանում է իմանալ, թե ինքն ինչ մակարդակի է հասել շախմատում: - Ձերդ մեծություն,- նրան դիմում է Ֆիլիդորը,- բոլոր շախմատիստներին կարելի է բաժանել երեք խմբի: Նրանք, ովքեր խաղալ չգիտեն, նրանք, ովքեր վատ են խաղում, եւ, վերջապես, նրանք, ովքեր լավ են խաղում: Ձեզ կարող եմ ընդգրկել երկրորդ խմբում:

Հայտարարություն

Հայտարարվում է մրցույթ՝ ՀՀ «Երեւանի հ. 4 արհեստագործական ուսումնարան» ՊՈԱԿ-ի, «Ոսկերչություն» մասնագիտության արտադրական վարպետի թափուր տեղի համար: Մրցույթը անց է կացվում մեկ փուլով՝ բանավոր առաջադրանքով, որի հարցաշարը կազմված է ՄԿՈՒԶԱԿ-ի մոդուլային ուսուցման հարցաշարից, որը հաստատված է ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարի կողմից: Հարցաշարը կազմված է մեթոդ միավորման նախագահի եւ անդամների կողմից: Մրցույթին մասնակցելու համար պետք է ներկայացնել՝ - դիմում «Ձե 1», մեկ լուսանկար 3X4 չափի, - բարձրագույն կրթությունը հավաստող փաստաթուղթ (դիպլոմ) կամ միջին մասնագիտական որակավորման փաստաթուղթ, - «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքի 26 հոդվածի 1-ին մասին համապատասխան՝ աշխատանքային ստաժի վերաբերյալ տեղեկանք աշխատավայրից եւ աշխատանքային գրքույքի պատճենը (առկայության դեպքում), - ինքնակենսագրություն (Ձե 5), - այլ պետությունների քաղաքացիները՝ ՀՀ-ում աշխատելու իրավունքը հավաստող փաստաթուղթ, - հրատարակված հոդվածների ցանկ կամ գիտական կոչումը հավաստող փաստաթղթեր (առկայության դեպքում), - որակավորման տարակարգ ունենալու դեպքում՝ հավաստող փաստաթուղթ: Տնօրենի կողմից նշանակված պատասխանատու անձը փաստաթղթերի բնօրինակները համեմատում է պատճենների հետ եւ բնօրինակները վերադարձնում: Եթե ներկայացված փաստաթղթերի ցանկն ամբողջական չէ կամ առկա են թերություններ, մասնակիցը կարող է մինչեւ փաստաթղթերի ընդունման ժամկետի ավարտը վերացնել եւ համալրել դրանք: Փաստաթղթերն ընդունվում են մինչեւ օգոստոսի 3-ը ներառյալ, ամեն օր՝ ժամը 10:00-ից 15:00-ը, բացի շաբաթ, կիրակի եւ այլ ոչ աշխատանքային օրերից: Մրցույթը տեղի կունենա օգոստոսի 9-ին՝ ժամը 14:00-ին, «Երեւանի հ4 արհեստագործական պետական ուսումնարան»-ում. հասցեն՝ ք. Երեւան Նոր-Նորքի 4-րդ գանգված, Գյուլիբեխյան 20: Տեղեկությունների համար զանգահարել՝ (010) 63 40 70:

«Կրթության» նախորդ համարի խաչբառի պատասխանները

- Ուղղահայաց 1. Մոոր, 2. «Դիանա», 3. Ջարխի, 4. Տոնա, 5. Բասով, 6. Իսաեվ, 7. Եստամա, 8. «Մաուզի», 12. Նաղաշ, 13. Ռիլով, 15. Կարնեցի, 17. Ամարաս, 18. Ջոկոնդա, 22. Կապուր, 23. Գորկի, 27. Ասանովա, 28. Ալարկոն, 29. Սերով, 30. Լուկով, 36. Բաքու, 40. Երմաշ, 41. Վալերիա, 42. Ժարիկով, 44. Ռիբերա, 47. Մինաս, 48. «Նարեկ», 50. Մալյան, 52. «Արեվիկ», 55. Ջեկկաե 56. Բիկով, 58. Էդիտա, 59. Իվենս, 61. Աննա, 63. Նինա: 3որիզոնական 9. Սարգսյան, 10. «Խաթաբալա», 11. Սարե, 14. Ռիգո, 16. Կարասիկ, 18. Պիժակ, 20. Սորդի, 21. Տարասով, 24. Կալենց, 25. Վան Գոգ, 26. Յասան, 31. «Մայրը», 32. Դեգա, 33. «Անուշ», Ֆիլիպ, 35. Կուրբե, 37. Տոտո, 38. Կլոս, 39. Ռեպին, 43. Կառնե, 45. Ռուլին, 46. Սարյան, 49. Չինեման, 50. Մոմիկ, 51. Կորդա, 53. Ռաֆայել, 54. Ալով, 57. «Ձմեռ», 60. «Ամարկորդ», 62. Վիսկոնտի:

Շարունակվում է «Կրթություն» շաբաթաթերթի բաժանորդագրությունը

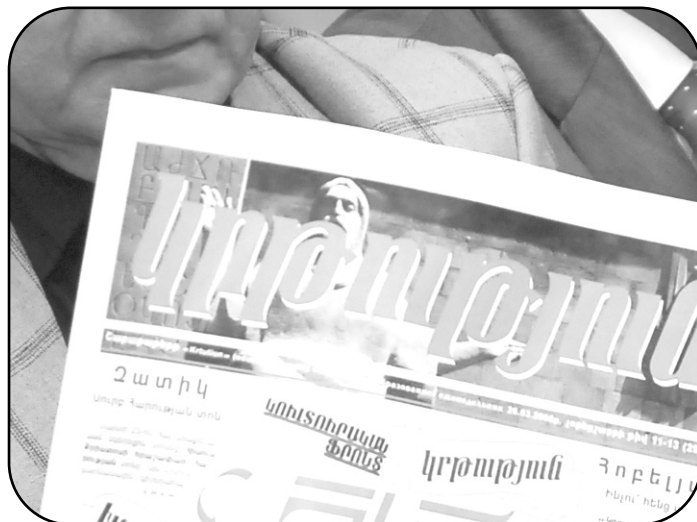
Առաջիկա ամիսներին «Կրթությունը» լույս կտեսնի ավելի բազմազան եւ հետաքրքիր բովանդակությամբ:

Մեր բարեկամներին հիշեցնում ենք, որ լայն պահանջարկ ունեցող ցանկացած թերթի հերթական համարը բաց չթողնելու հուսալի միջոցը բաժանորդագրությունն է: Բաժանորդագրվե՛ք «Կրթություն» եւ ձեր հասցեներում ստացե՛ք թերթի բոլոր համարները:

«Կրթություն» կարող եք բաժանորդագրվել «Հայփոստի» եւ «Հայմամուլի» բոլոր տարածքային մասնաճյուղերում, բաժանորդագրություն կազմակերպող այլ գործակալություններում:

Մեկ տարվա բաժանորդագրության համար վճարում եք **10400** դրամ եւ ստանում բոլոր **52** համարները:

Վեց ամսվա համար բաժանորդագրական գինը **5200** դրամ է (**26** համարի համար):

Երեք ամիսների բաժանորդագրության համար պետք է վճարել **2600** դրամ (համապատասխանաբար կստանաք **13** համար):

Այլ մանրամասնությունների համար կարող եք դիմել «Հայփոստի» (51-45-47), «Հայմամուլի» (45-82-00) եւ այլ գործակալությունների այն մասնաճյուղերին, որտեղ կատարում եք բաժանորդագրությունը:

ISSN 1829-2593
2 1 0 2 9 >
9 771829 259009

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝
ՀՀ ԿԳՄՍՆ
«Կրթություն» թերթի
խմբագրություն» ՓԲԸ

Գրանցման վկայական՝ 01Ա-049349,
Տրված է՝ 11.01.2001թ.
Դասիչ՝ 69312,
Հասցեն՝ ՏԻԳՐԱՆ ՄեժԻ 67,
E-mail: krtutun@yandex.ru
Հեռ. (043) 57 49 56, (043) 57 49 51

Խմբագրությունը ստացված թղթակցությունները եւ նամակները չի գրախոսում եւ ետ չի վերադարձնում: Չպատվիրված հոդվածների համար հոնորար չի վճարվում:
Գովազդային նյութերի բովանդակության համար խմբագրությունը պատասխանատվություն չի կրում:
Հղումը պարտադիր է:

Տպագրված է «ՏԻԳՐԱՆ ՄԵՃ»
իրատարակչության տպարանում:
Տպաքանակը՝ 2000:
Ծավալը՝ 4 տպագրական մամուլ:
Ստորագրված է տպագրության՝
20.07.2021թ.
Գինը՝ 200 դրամ:

Համարի պատասխանատու՝
Գլխավոր խմբագիր՝
Գագիկ ՄԻՆԱՍՅԱՆ